

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati heti szaklap.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

m. kir. bányatanácsos,

a selmeczbányai m. kir. bányaiskola ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Ujabbkori bányajogi reformok.

— Irta: Dr. Fehér Manó, oraviczabányai ügyvéd. —

(Folytatás az 521. oldalhoz.)

A második osztrák törvényjavaslat szintén felette fontos ujtásokat tartalmaz s a jövő bányászatra nézve imminens szociálpolitikai jelentőséggel és célzattal bír, amenynyiben két egészen új munkásügyi intézményt akar meghonosítani.

Az első a kötelező *munkásbizottmányok intézménye*, mely a munkásviszonyok lehető konszolidálását, a munkások érdekeinek védelmét valamint a munkaadók és munkások közötti egyetértés létrehozását és fenntartását lesz hivatva elősegíteni.

A második pedig a *munkás megbizottaknak mint bányabiztonsági ellenőröknek az intézménye*, mely nem csupán bányarendészeti szervezet, hanem egyben fontos szociálpolitikai intézmény is lesz.

Ha a Nyugat ujabbkori bányajogi reform-alkotásainak s illetve reform-törekvéseinek az okát fürkészsük, úgy azt a következőkben tartjuk kimutathatónak.

Hogyha Angliától eltekintünk, mely mint sok más tekintetben, úgy a bányajog terén is saját utain járt, akkor bátran elmondhatjuk,

hogy a nyugati kulturállamokban a bányászat a legújabb időkg háromféle jog szerint és pedig vagy a német, vagy az osztrák, vagy a francia bányatörvény szerint nyert szabályozást.

Mert a legújabb időkg a német államokban a porosz általános bányatörvény vagy az ennek kaptafájára készült szász, bajor s egyéb német bányatörvény, — az ausztriai tartományokban az osztrák általános bányatörvény, — Franciaország, Belgium és Németalföldön pedig a francia bányatörvény volt s illetve van még most érvényben.

Mindezen törvények keletkezésük idejében kitünő alkotások voltak s az akkori bányászati viszonyoknak teljesen megfelelték.

Igen ám, de a francia bányatörvény 1810-ben, az ausztriai általános bányatörvény 1854-ben és a porosz általános bányatörvény 1865-ben életbe lépén, azóta már egy évszázad s illetve öt-hat évtized múlt el.

Száz év óta s illetve ötven-hatvan év óta az egyes nyugati kulturállamokban a közgazdasági viszonyok nagyon lényeges változáson mentek keresztül.

Azóta óriási módon fellendült az ipar és különösen a gyárpar; óriási mértékben emelkedett a világkereskedelem és világhorgalom.

Mindennek természetes következményeképen egészen megváltoztak a termelési és fogyasztási viszonyok, minek folytán a kereslet és a királat egészen más alakulatot vett s előbb senki által még nem is sejtett mérveket öltött.

De lényegesen megváltoztak a munkásviszonyok is, a melyek eleinte a szociális kérdéseket felvetették, majd aztán az egyes államok szociálpolitikai feladatainak a megoldását megkövetelték.

A mondott régi törvények keletkezésekor a bányászkozás súlypontja az ércbányászásban feküdt.

Az ipar és különösen a gyárpar óriási fellendülésével azonban az ércbányászkozás háttérbe szorult s a bányászkozás súlypontja világszerite a szénbányászkozásba ment át.

Mert a modern nagy iparállamok gazdaságkulturai jelentőségét és vagyoni gyarapodását ma már csak a nagyipar fejlődése és fejlesztése biztosítja; ennek a gazdasági fejlettségnek a fokmérőjét pedig a szénbányászkozás képezi.

S éppen azért leginkább a szénbányászkozás volt az, mely a nyugati kulturállamokban a régi bányatörvények radikális reformálását szükségessé tette.

Ezredéves kiállításunk alkalmából országos bányászati és kohászati egyesületünk megbízásából a magyar bányajognak rövid dióhéjba foglalt történetét megírván, az a milleniumi bányászati évkönyvbe felvétellett s az országos bányászati és kohászati egyesület szaklapjában is közölve lett.

Ezen munkám bevezetésében kifejtettem, hogy valamint minden modern államban, úgy a magyar birodalomban is a bányajog története leginkább azon kérdéssel foglalkozik, vajjon a bányaásványok a földbirtok tartozékát képezik-e, avagy sem?

Sőt mondhatjuk, hogy amióta csak bányajoggal foglalkoznak, annak legfontosabb kérdését éppen ez a kérdés képezte.

Arról azonban, hogy az összes vagy egyes bányaásványok felkeresése és kiaknázása országos törvényben az állam kizárólagos jogának nyilváníttassék, az újabb időkig soha szó sem volt; s e nagy kérdésnek ilyenképen megoldása s illetve ezen világraszóló és korszakalkotó újításnak törvénybe iktatása csak a legutóbbi években jutott egyes nyugateurópai törvényhozásoknak feladatúl.

A fentebb felsorolt bányajogi reformalkotások s illetve reformtörekvések közül bennünket első sorban és leginkább a porosz új bányatörvény s az ausztriai legújabb bányatörvényjavaslatok érdekelnek. Megjegyzem azonban, hogy ezek közül is ezúttal csak azokkal óhajtok foglalkozni, amelyek a szénbányászatra vonatkozó jogszabályok reformálását czélozzák.

Mielőtt azonban ezekre rátérnék, hazánk bányajogi reformtörekvéseiről is kell néhány szóval megemlékeznem, de nem azért, hogy ismétlésekbe bocsátkozva, mindazokat itt újból elmondjam, amiket az elmúlt évek folyamán könyveimben, felolvasásaimban s e lapok hasábjain már anyynyszor elmondtam; hanem igenis azért, mert a mi kormányunk is a legújabb időben a bányajog terén nem ugyan törvényhozási, hanem rendeleti uton egy felette fontos és hazánk bányászatának jövő alakulására nézve nagyon is mélyreható újítást képező reformot léptetett életbe.

Értem a pénzügyminiszternek a felügyeleti illeték tárgyában kibocsátott legújabb rendeletét, mely folyó évi április hó 1. napján lépett hatályba.

A múlt év nyarán hazánk bányajogi reformtörekvéseiről s illetve bányajogunk kodifikálásáról egy hosszabb tanulmányczikket írtam, mely egy-két szak- és napi lapban közölve lett.

Ezen cikkemben a magyar bányajog kodifikálására irányuló reformtörekvéseinket s illetve az évtizedek folyamán megjelent bányatörvényjavaslatokat ismertetvén, rámutattam azon hallatlan és a maga nemében páratlan esetre, hogy nálunk a bányatörvény már több mint 100 év óta készül anélkül azonban, hogy mai napig is elkészült volna.

Azt hiszem, hogy elég lesz talán, ha mondott tanulmány-czikkemre való hivatkozással a megalkotandó magyar bányatörvény egyes javaslataitól ezúttal eltekintek s e helyütt csakis a pénzügyministerium által a felügyeleti illeték tárgyában kibocsátott legújabb rendeletnek a tárgyalásába bocsátkozom.

A modern ólomkohászat alapelvei.

— Kivonat *Huhn-Oker* kohóinspektor Goslarban, 1909. febr. 21-én tartott előadás-anyagából. —

(A «Der Bergbau» 1909. évi folyamának 12—17. számaiból.)

A fémkohászat, ha az érczek hasznosítható részét, a fémét, kereskedelmi árú alakjába hozni és így értékesíteni törekszik, a leküzdésre váró nehézségek két csoportjával áll szemben. A megoldásra váró feladatok közül az első, a nyersanyagnak, tehát az ércznek minőségéből alakul ki, a másik pedig a kohászati üzem viszonyainak okozatos következtése.

Az ólomfém kohászatának nyersanyagai közül, ma, elsősorban és tulajdonképpen csakis a kénes ólomércz, a galenit, jöhet tekintetbe. Az okszidos ólomérczek különböző fajai csak helyi jelentőséggel bírnak.

Galenit alatt a bányász-ember, ólomnak és kénnek olyszerű kémiai vegyületét érti, melyben az ólomfém minden anyagrészcskéje, a kén egy-egy anyagrészcskéjéhez van kötve. Miután az ólom és kén legkisebb anyagrészcskéi, súlyuk tekintetében 206·9 és 32·06 illetve kerekszám 207 és 32 arányában csoportosulnak, a tiszta galenit 207 rész ólomból és 32 rész kénből, illetve 87·5% ólomból és 12·5% kénből álló vegyületnek minősül.

Habár a bányából kikerülő érczeket, a kohónál való beváltásuk előtt, több-kevesebb gondossággal végzett előkészítő folyamatoknak is alávetni szokás, nagyon természetes dolog, hogy a beolvasztás alá kerülő nyers ércanyag még mindig több-kevesebb idegen és rondító keverés-részeket tartalmaz. A nyers érczek előkészítésre alkalmas volta nagyban befolyásolja a beváltásra kerülő termék fémólmoban való tartalmát. A beváltott készletek, ólom-tartalmuk tekintetéből, néhány százalék fém és a tiszta galenit hasznosítható, tartalma között váltakozhatnak. (Az Alsó-Harz Julius-kohója pl. az utolsó évek folyamán 7—8 perzent ólomot tartalmazó érczeket kohósított, míg a Felső-Harz fémkohóiban átlag 60—65%-os, a Friedrichshütte-kohóban pedig átlag 70—75%-os ólomérczeket dolgoznak fel.)

A galenithez hozzákevert idegen alkotórészek, a fémkohászat nézőpontjából kétfélek, érczes és meddő keverés-részek, lehetnek. Félreértések megelőzése végett idevonatkozólag kiemelendő, hogy a fémkohászat mást, a bányamívelő ismét mást ért meddő alatt. A fémkohászat a meddőhöz sorolja mindazt, amit salakba hajtani kényszerül és nincsen arra

figyelemmel, hogy az elsalakosított anyag hasznosítható fémeket tartalmaz-e vagy nem. A szfaleritot az ólomkohász pl. a meddőhöz sorolja és igen ellenszenvesen fogadja, mert műfolyamatainak mai állása szerint csak úgy boldogul vele, ha azt nagyobb részében a salakkal elhajtja. Bizonyos dolog azonban az is, hogy a salak czinkben való tartalmának hasznosítására is törekszenek a fémkohászok, miközben vagy nedves úton dolgozva kémiai feltárás-folyamatokhoz folyamodnak, vagy pedig száraz úton igyekeznek célhoz jutni, miközben a salak czinkjét redukáló olvasztó folyamat útján jövesztik. Az ólomkohászat műfolyamatai körzetében e szerint tehát a beváltott előkészített termék csak azon ásványos alkotórészeit tekintik ércnek, amelyek fémekben való tartalmát az ólom-munka közben, termelni lehet. Az ólommal együtt majdnem mindig aranyat és ezüstöt, sokszor antimont és rezet is jövesztenek. Csakis e fémek vegyületei bírnak tehát a fémkohász szemében értékkel és csakis ezeket fizetheti, az előkészített bányatermékek beváltása alkalmával.

A galenit, a fémkohász által meddőnek minősített és a salakba átvendő alkotórészeit, a metallurgiában három csoportba osztják, savas, bázikus és semleges-indifferens anyagoknak minősítik. A kohászt olvasztó műfolyamatai körében, csakis a kovasav érdeki, amely az olvasztás hőmérsékletében, minden más savat kihajt. Savasak e szerint mindama keverés részei az ércnek, amelyek kovasav leadására képesek; bázikusak pedig azok, amelyek a kovasav lekötésére alkalmasak. Semleges-indifferens keverés-részeknek, az érczekhez kötött ama meddő alkotó elemek minősülnek, amelyeket a salak csak mechanikailag old és melyek a reakciók menetét alig befolyásolják.

(Folytatjuk.)

Bányaművelés.

Sófőzés Tze-liu-tsinben. A Szechuan tartomány negyven területében sóforrások ismeretesek amelyeknek sóját, Kina, főzés útján hasznosítja. A legdúsabb sóterület: Tze-liu-tsin, a melynek forrásai 400—700 m mély fúrólukakkal vannak feltárva. A sós vizet, a mély kutakból, bambusz nádából készült vedrekben, bivaly-fogatú járgányok-

kal emelik ki. A legmélyebb források sós vize fekete, a közepes mélységű forrás-zónákból emelt sósvizek sárgás-, a felületesz legközelebb fekvő forrásrégiókból származó sósvizek pedig fehéres színűek. A fekete sósvíz, sóban való tartalma állítólag 30% körül van. A források a külre kiemelt sósvizét vas-serpenyőkön bepárolják. Tüzelőanyagul e mellett termés-gázokat használnak, amelyek a sóforrások közvetlen szomszédságában, majdnem kivétel nélkül fellelhetők. A sósvizekből két féle sót termelnek. Az első, a pároló folyamat kezdetén kristályosodik ki a sósvízből; ezt mindjárt kikanalazzák; a másik pároló-folyamat végével, a víz elgőzölgése arányában, a serpenyők fenekén, fekete halmazokban válik ki, ahol a tűz hatása alatt özszezsugorodik. A szemcsés sót akképen raffinálják, hogy a sólúghoz, főtt babliszt oldatát keverik. A sónak nem tiszta részei a babliszttal összekeverődve, a folyadék felszínére felszállanak, ahonnan könnyen lefőlözhetők; a fehér sószemek, tisztán kiválnak. Kína államkormányja ezen olcsó termelő módszerrel igen dús jövedelemhez jut, mert a sóval való kereskedelmet monopóliummal, maga számára biztosította. (Marine-Rundschau, 1909. 358. old. — Chem Techn. Repertorium 1909. 52. sz.)

Festett szellőző ajtók, balesetek elkerülése czélzatával. Kétős vágányú szállító folyosók, kétszárnyú szellőző ajtóit a Rheinpreussen-Zeche-bányában (Homburg mellett) mindakét oldalukon, felerészükben feketére, felerészükben fehérré festik meg, még pedig úgy, hogy a feketére festett ajtószárny-oldal, mindig ama vágánnyal szemben essék, amelyen a lövonatok érkeznek. Evvel azt akarják elérni, hogy a lovak, ilyen szellőző-ajtókon való áthaladásuk közben, a pálya vonalából ki ne térjenek, illetőleg az ellenkező vágányba át ne lépjenek, ami a szellőző-ajtó mögé, egy időben érkező vonattal való összeütközést különben kikerülhetetlenné tenné. Ezt a czélt, az ajtószárnyak fekete színűre való befestése útján annyinyiben megközelítették, a menyinyiben a lovak mindig a feketére festett ajtószárny felé és sohasem a fehérre mázolt ajtónak irányában mozognak. Hogy az emberek, a főszállító folyosókon való járásuk közben, ellenkező oldalról érkező vonatokkal, váratlanul szembe ne találkozzanak, a be- és kijáró személyzet azt az utasítást kapta, hogy csakis azon vágányoldalon járjon amely a feketére festett ajtószárny felé vezet. Emlékeztetőül és intő figyelmeztetőül, a megfelelő ajtószárnyon alkalmazott «Átjáró» felírás szolgál. (Der Bergbau. 1909. 16. old.)

Bányagáz a gőzkazán-tüzelés szolgálatában. A metán a bányában való veszélyes összegyülemkezése megakadályozásának sajátos módját választották a Frankenholz bányaművön. A gázban dús szénfekvetnek 500 m. mélységben feltárt szakaszát, 1500 m. hosszú gázcsővezetékkel a külön felállított gőzkazánteleppel kapcsolták össze. Egy-egy gőzkazán fűtő-felülete 70 m². A kazánok elé gáztétető kama-

rákat építettek, tüzetálló téglákból. Az elégetésre kerülő bányagáz összetétele: CH_4 , 8% N, O nyomokban és víz, amelyet azonban a 160 mm. nyitott átmérővel bíró gázvezetékbe bekapcsolt vastartányok segítségével, még a bányában leválasztanak. A két kazánnak óránként való teljesítése 5600 kg. gőz. (Zft. d. Dampfkesseluntersuchungs u. Versicherungs Ges. a. G. 1909. 3. sz. Braunkohle VIII. éf. 5. sz.)

Kőszén- és érczelőkészítés.

Kokszbrikettek, barnaszénből. A finoman elaprózott barnaszénen oly sajtoló mintákba préselik, a melyek előzőleg anynyira fel vannak hevítve, hogy bennök a barnaszén elkokszosul. (Szab. Ujság. 1909. 8. szám.)

Uaskohászat.

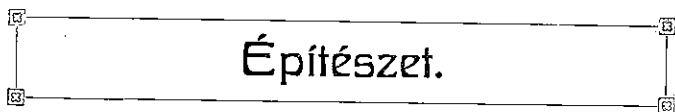
Nikkel-tégely a szénanyagnak az aczélban való meghatározásához. A szénanyagnak az aczélban való meghatározására irányuló igen sok kísérlet egészen határozottan beigazolta, hogy erre a célra, a drága platinatégely helyett egészen jól oly nikkeltégelyeket lehet alkalmazásba venni, amelyeknek födele és vizet befogadó köpönyege, bronzöntvényből készült. Úgy a közvetlen kokszosító próbával, mint a káliumrézklóriddal való oldó eljárással, igen megbízható eredményeket lehet elérni. (Journ. Ind. Eng. Chem. 1909. 184. old.)

Szilícium-kalcium-alumínium ötvözet. Ezen, 47—57% szilíciumból, 15—25% kalciumból és 2·5—6·5% alumíniumból álló ötvözetet, igen hathatós deszokszidáló és kénből mentesítő szernek lehet használni, ha az öntőüstbe vagy a pestbe, közvetlenül az aczélnek lecsapolása előtt, adják fel. Alumíniumnak és kalciumnak kettes szilikátjai képződnek, amelyek a megömlött állapotban levő aczél felszínére könnyedén felszállanak. (Electroch. and. Met. Ind. VII. 1909. köt. 131. old. — Chem. Techn. Repertorium. 1909. 50. sz.)

Gépészet.

Olajnak káros hatása gőzkazánokra. C. Cario, a gőzkazának tápláló vizében tartalmazott olaj által előidézett balesetekre támaszkodva, ezen olajnak a gőzkazánokra gyakorolt káros behatásáról tárgyal a Zeitschrift für Dampfkessel und Maschinenbetrieb 1909. évi 13.

számában. Az olaj a kazánban lerakódó iszaphoz keverődve, olajjal telített iszapréteggel vonja be a kazán belső lemezfelületeit. Ezen olajjal telített iszapréteg, még károsabb a puszta olajnál, mert a vizet a kazán lemezétől még annál is hathatósabban elszigeteli. Gyakorlatilag bebizonyosodott, hogy az olajjal itatott iszapréteg, már 1 mm vastagságban is elegendő ahhoz, hogy a kazán lemezét, a melegnek torlódása révén anynyira meglágyítsa, hogy a gőz nyomásának enged, miközben gyenge vörös izzásig át is tüzesedik. A leválasztó készülékek tehát mindenesetre ajánlatosak; feltétlen megbízhatóságuk azonban legalább is kétséges, mert nincsen olyan készülék, amely az olajat tökéletesen leválasztaná. Még ha az egyik vagy másik készülék, a vízből, az olajnak 90%-át is képes volna leválasztani, tíz hétig tartó üzemidő alatt, veszedelmessé válható szigetelő réteget még mindig képezhet. Az ilyen rétegek képződés idejéig, a vízben tartalmazott ásványos maradékok mennyisége és minősége befolyásolja. A mész több olajat bír el mint a magnézia. Részben agyagos iszapok az olajjal, az üvegesek által használt ragaszhoz hasonló anyaggá egyesülnek, amely a kazán belső, szintes és lejtős, lemezlap felületeire igen szorosan hozzátapad. Fűtőcsöves gőzkazánok különösen sokat szenvednek, ha táplálóvizük olajjal tartalmaz. (Braunkohle. VIII. éf. 5. sz.)

Kalcium-aluminátok és hatásuk a habarcsokra. *Spackmann* S. a Journ. Frankl. Inst. 1909. évi 167. kötetének 186—204. oldalain hosszabb tanulmányt írt a kalcium-aluminátoknak, a habarcsokra való befolyásáról. Kísérleteiről beszámolva azt mondja, hogy a kalcium-aluminátoknak mészhidrátra, finomann őrlött homokra, közönséges agyagra és hasonló anyagokra való behatását tanulmányozta, miközben azt találta, hogy a kalcium-aluminátok a felsorolt indifferens keverékeket értékes hidraulikus és cementáló tulajdonságokkal ruházta fel. A pótlóanyag megfelelő mennyiségekben való hozzáadásával, a kötés idejét tetszőlegesen lassítani, vagy gyorsítani lehet. Kevés kalcium-aluminátnak, mészhidráthoz való hozzákeverése útján igen jó kövező-anyagot lehet előállítani; kevés kalcium-aluminát a keverék megkeményedését gyorsítja, kiterjedő-képességét és szilárdságát fokozza; sok kalcium-aluminát a hidraulikus tulajdonságokra volt kedvező befolyással. Természetes cementek, ha kalcium-alumináttal keverve lesznek, szilárdságuk, keménységük és ellentálló képességük szempontjából jelentős módon megjavulnak. A természetes cementek gyorsan kötnek, a portlandcementek kötése egy óra lefolyása alatt szokott bekövetkezni:

elsők lassan, utóbbiak gyorsan keményednek meg. (Chem. Techn. Repert. 1909. 49. sz.)

Gyárkémény ledöntésének érdekes módja. Az aradi Laendler Aladár-féle fűrésztelep leégett és helyén új, nagyszabású modern fűrésztelepet építenek. Az építő munkálatokkal megbízott aradi építész, Steiner József, a régi kémény döntését rendkívül ügyesen úgy végezte, hogy a kémény egyik oldalán kiszedett téglákat, petróleumban áztatott tölgyfa-gerendákkal helyettesítette és a gerendákat meggyújtotta. A gerendák elégeése után, a 40 m magas kémény leterült. (Polytechnikai Szemle. 1909. 13. sz.)

Tekhnologia.

Eljárás fémeknek elektrolitikus forrasztására. A forrasztó hornyolásokot viasszal, enyvvvel, vagy hasonló anyagok rétegével fedik be, mire a beöntés útján előállított réteget elektromosságot vezetővé teszik és ismert módon, galvanoplasztikai eljárás útján, fémfelülettel vonják be. (Szab. Ujság. 1909. 8. sz.)

Magasfokú szilárdsággal bíró bronzok. Kern S., 60% rézből, 38% cinkből, kevés vasból és kevés mangánból álló oly ötvözetekről, amelyek a czinnek még nyomát sem tartalmazzák. tapasztalatai alapján azt állítja, hogy keménység, szívósság és nyújthatóság tekintetéből a versengést, az öntött aczéllal is kiállják. (Chem. Techn. Repertorium 1909. 52. s.)

Közgazdaság.

A vasérc-kiviteli tilalom. A vasérc-kivitel megakadályozása tárgyában, tudvalevőleg az *Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület* már évekkkel ezelőtt felterjesztést intézett a pénzügy-miniszterhez, aki ebben a kérdésben a kereskedelemügyi miniszterium iparfejlesztési szakosztályának véleményét kérte ki. Sajnos, e szakosztály megmarad azon nézete mellett, hogy a vasérc-kivittelt állami támogatásban kell részesíteni és így csupán azokat a díjkedvezményeket szüntették meg, amelyeket az ekszportált vasérc Barczika-Dombrau és Istvánhuta irányokban élvezett. Az előbbi vonalon 123 fillér, az utóbbin pedig 5—6 fillér métermázsánkénti kedvezményt vontak meg. Ezenkívül kilátásba helyezett a kereskedelemügyi miniszter a «Kelet-német vasuti kötelék»-ben jelenleg érvényben levő Beuthen, Gleiwitz vagy Kattowitzig szóló 80—90 pfenniges díjtételnél mintegy 20 fillérre

tehető fúvardíjmelést. Erélyesebb intézkedéstől azért tartózkodik a kormány, mert attól tart, hogy abban az esetben a kivitelre dolgozó bányák beszüntetnék üzemüket. Az Egyesület nem elégedett meg ezzel a megoldással és felterjesztésében rámutat a helyzet tarthatatlan voltára. Az ekszportra dolgozó bányavállalatok csak úgy maradhatnak üzemben, hogyha a termelés igen alacsony munkabérek mellett és igen nagy mértékben folyik. Ennek következtében ezek a bányák csakis a legsilányabb munkásanyagot használhatják és a rabló-bányászat következtében idő előtt kimerülnek. A sziléziai vaskohók teljesen importált vasérczre vannak utalva, amelyet Spanyolországban, Svédországban, a Kaukázusban és hazánkban szereznek be. Miután azonban úgy Svédország, mint Oroszország tetemes nehézségeket gördítenek a vasércz-kivitel elé, azért ezek a kohók hova-tova teljesen a magyarországi vasérczokra lesznek utalva, amelyekből előállított nyersvas 100 kilogrammja már most is 2 koronával olcsóbb. És ezek a kohók a Máv. jóvoltából évente 2,338.000 korona fúvardíjkedvezményben részesülnek. Ezenkívül kivonják magukat közel 100.000 korona közvetett adó fizetése alól. Az emlékirat rámutatott továbbá arra is, hogy a kérdéses bányavállalatok még az öt százalékos bányajövedelmi adó fizetése alól is kivonják magukat a tényleges jövedelem eltitkolása által. A vasércz forgalmi értéke ugyanis százalék vastartalom szerint 3 fillérre tehető. Eszerint a 45 százalékos ércz 135 fillér, az 51 százalékos pörkölt-ércz pedig 153 fillér forgalmi értékkel bír a kohónál. Az ércznél eszerint a nyereség 75 fillér, a pörkölt-érczекnél pedig 53 fillér métermázsánként. Vagyis az öt százalékos bányaadó volna a vasércznél 131.250 korona, a pörköltéknél pedig 92.750 korona. Tehát a helyes adóbevallás alapján az ekszportált ércz után 224.000 korona adójövedelme volna a kincstárnak. Ezzel szemben a tényleges adójövedelem 17.572 korona. A kivitelre kerülő 7 millió métermázsa érczből 3,365.000 métermázsa nyersvas és 2 millió 804.000 métermázsa hengerelt árú gyártható. Ennek a mennyiségnek tiszta haszna mintegy 14 millió korona, amelynek 10 százaléka, azaz 1,400.000 korona szintén elvész az országra nézve. És ebbe a számításba nincs felvéve az eddigi díjtételek oltalma alatt külföldre ekszportált 600.000 métermázsa kovandpörkölék. Ez anomáliák megszüntetésére az emlékirat a következő intézkedéseket javasolja. 1. Bányajogosítványokat csakis a hazai kohók részére dolgozó vállalkozóknak lehetne adni. 2. Az összes fúvardíjkedvezmények megszüntetése. 3. Az általános fúvardíjmelés keretében a vasércz-ekszport lehetőleg súlyosan megterhelendő. 4. Az 5 %-os bányaadó tényleg be volna hajtandó. 5. Külön bányaadó rendszeresítendő azon érczекre, amelyek az itthon való feldolgozástól és ekként a magasabb adó alól kivonatnak. Az emlékirat kiemeli, hogy nyersterményeket ma jóformán csak a meztelen gyarmatlakók árúsítanak. És bennünket még ezektől

is megkülömböztet az, hogy mi tarifakedvezményekkel segítjük elő a nyers-ekszporthot. (H. Merkur. 1909. 9. sz.)

Közgazdasági hírek. Az Unió vas- és bádoggvár részvényei. A Wiener Bankverein az Unió cs. kir. szab. vas- és bádoggvár társaság részvényeiből 8000 darabot helyezett el legutóbb ügyfelei körében. Az Unió-gyárnak Bécsben van a székhelye, de Magyarországon (Zólyomban) is vannak telepei. (Napilapok. 1909. 105. sz.) — **Új ipari vállalatok.** Újabban a következő, minket is közelebről érdeklő iparvállalat alakulásáról és kibővítéséről érkeztek hírek: A fémipar terén az év első negyedében létesített új gyárak alig haladják meg a kisipar körét. Békésesabán (motorgyárral kapcsolatban) *vasöntömművel* létesítettek. Pécssett «Ohm» villamos szükségleti cikkek gyára czég alatt új vállalat létesült, amely különböző villamos szerelési cikkek készítésével foglalkozik: Pozsonyban egy bécsi gyáros ventilátor- és szerszámgyárat létesített. Szepesváralján a villamos forrasztások gyára *specziális csövek* gyártására rendezkedett be. — **A Salgótarjáni Kőszénbánya tőkeemelése.** Értesülésünk szerint a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaság igazgatóságának az a terve, hogy még ez év folyamán, valószínűleg az ősz elején, föl emelheti a vállalat 18 millió koronányi részvénytőkéjét 22 millió koronára. A tőkeemelést újabb beruházások és az alapítandó «Handlovi kőszénbánya részvénytársaság» részvénytőkéjének a jegyzése teszik szükségessé. (H. Merkur. 1909. 9. sz.) — **Budapesti fémöntömmű és rézpöröly r.-t.** czég alatt, Budapesten f. hó 5-án új részvénytársulat alakult 100.000 K alaptőkével, mely üzemét hír szerint jul. 1-ével meg fogja indítani. Az új alapításban részesek a Dangó és Dinenthal czég Siegenben (Németország) és Witkowitz (Morvaország). Az ujonnan létesülő gyártelep nagyvasolvasztók és hengerlőművek a czélnak megfelelően ötvöztött, foszforbronzból készült felszerelő alkotrészeinek, valamint gépgyárak és kémiai gyártelepek foszforbronzból, vörösféméből, sárgarézéből és tüzet- és savatálló fémötvözetekből gyártott felszereléseinek előállításával fog foglalkozni. A gyártelepet valószínűleg a Lehelutca környékén fogják megtelepíteni — **A poldi kohó r.-t.-nak** az 1908. évre vonatkozó zárószámadásában, 670.766 K tiszta nyereség van kimutatva. Junius 8-ától kezdődőleg 6%-os osztalék, vagyis részvényenként 24 K fog kifizetésre kerülni. (Ung. Metallarbeiter. 1909. 13. sz.)

Állami kedvezmények. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter a pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök hozzájárulásával az 1899. évi XLIX. t.-cz. 1. §-ban meghatározott állami kedvezményeket a *Hungária mátrágya-, kénsav- és vegyipar r.-t.* cz. budapesti *kénsavgyára* részére 1906. évi január 1-től számítandó 10 évre végleg engedélyezte és ugyanazon czég Zsolnán létesítendő *sósav- és glaubersógyára* részére az 1907. évi III. t.-cz. 1. §-ában meghatározott állami kedvezményeket az ipartelep üzembe helyezésétől számítandó 5 évre előzetesen biztosította. (Bp. Kzl. 1909. 96. sz.)

Személyi hírek.

Kitüntetés. A magyar földmivelségi miniszterium előterjesztésére Ő Felége Bécsben, f. évi április 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával **Halaváts Gyula** főgeológusnak, a főbányatanácsosi czímet és jelleget díjmentesen adományozta.

(Bp. Kzl. 1909. 104. sz.) — Ő császári és apostoli királyi Felsége f. é. ápril hó 27. Bécsben kell legfelső elhatározásával **Dr. Tóth Imre** m. kir. bányakerületi főorvosnak, valamint törvényes utódainak a tudományos irodalom és a bánya-egészségügy terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar nemességet «Vértesi» előnévvel, díjmentesen, legkegyelmesebben adományozta (P. ü. m. rend. 47473, Selmb. ig. 1750. sz. rend.)

Kinevezés. A pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök a bányászaton alkalmazott kezelési tisztviselők létszámában **Székely Kálmán** és **Richter Mihály** segédtiszteket kezelőtisztekké és **Schnier Imre** altisztet kezelősegédtisztté nevezte ki. (Bp. Kzl. 1909. 106. sz.)

Áthelyezés. **Ember Péter** m. kir. kezelőtisztet a m. kir. pénzügyminiszterium Felsőbányáról, a petrozsényi m. kir. köszénbányahivatalhoz (E. T. V/9. 909.); — **Policsek Ede** m. kir. kezelősegédtisztet a szélaknai m. kir. bányahivataltól, a nagybányai kerületi társaspénztárhoz helyezte át. (P. ü. m. 41783. sz. rend.)

Halálozás. Gölniczbányán f. év ápril hó 29-én meghalt **Klemballa Károly** volt bányafőtör, élete 65. évében. (Szepesi Lapok. 1909. 51. sz.) — **Rákosi István** bányai igazgató, Abrudbánya város volt polgármestere, május hó 7-én, 85 éves korában Abrudbányán meghalt. (Abrudbánya és Vidéke. 1909. 19. sz.) — Nagysúri **Böckh János** nyug. miniszteri tanácsos, a földtani intézetnek volt igazgatója, f. hó 10-en hajnalban, hosszúsas szenvedés után meghalt Budapesten, Boráros-tér 1. sz. alatti lakásán, 69 éves korában. (Napilapok. 1909. 110. sz.)

Híradások.

Az állami köszénbányászat fejlesztéséről szóló törvényjavaslatot Ő Felsége f. évi május hó 2-án *szentесítette*. Az immár szentesített törvényjavaslat, mint *1909. évi XV. törvényczikk* az «Országos Törvénytár»-ban, 1909. évi május hó 6-án lett kihirdetve.

Böckh János halálához. *Nagysúri Böckh János* nyugalmazott miniszteri tanácsos, a földtani intézet volt igazgatója, a «Magyar Tudományos Akadémia» levelező tagja, a magyarhoni földtani társulat tiszteletbeli és választmányi tagja és Szabó József emlékérmének birtokosa, a vaskoronarend és az orosz császári Szt. Szaniszló rend tulajdonosa, stb. stb., a kiváló tudós, meghalt f. hó 10-én reggel, Budapesten hatvankilenc éves korában. Az elhunytban *Böckh Hugó dr* selmecz-bányai főiskolai tanár, m. kir. bányatanácsos és *Böckh Béla* mérnök édesatyjukat gyászolják. Nagysúri Böckh Jánosról a m. kir. földtani intézet igazgatósága s tisztikara és a Magyarhoni Földtani Társulat választmánya külön gyászjelentést adott ki s halála hírére a földtani intézet Stefánia-úti palotájára, valamint Selmeczbányán a főiskola központi épületére kitűzték a gyászlobogót. Temetése május 12-én, szerdán délután 3 órakor volt a földtani intézet palotájából. Az elhunyt, aki Böckh Adalbert somorjai orvosnak a fia volt, a katonai pályára készült s a kremszi mérnökkari iskolát látogatta. Majd a selmecz-bányai bányászati akadémiát végezte el és 1862-ben a stájerországi

Eisenerz vasbányáihoz került bányamérnöknek. Mint kiváló ifjút csakhamar a bécsi földtani intézetbe osztották be s kezdetben a bécsi geológusokkal együtt Galiciában és Csehországban térképezett. Amikor Gorove István pénzügyminiszter 1868-ban a magyar földtani intézetet fölállította, a fiatal geológus hazakivándózott és a miniszter ki is nevezte őt segédgeológussá. Prudniki Hantken Miksa igazgató távozásával 1882-ben *Böckh János* lett az intézet igazgatója. Ennek a fontos intézetnek élén bő alkalma volt széleskörű szakismereteinek és ritka adminisztratív tehetségének érvényesítésére. Vezetése alatt indult a földtani intézet helyes irányú fejlődésnek és tekintélyes tudományos és gyakorlati intézetté lett. Amikor 1900-ban Darányi Ignác földművelésügyi miniszter Semsey Andor anyagi hozzájárulásával az intézetnek palotát állíttatott a Stefánia-úton, *Böckh János* igazgató már olyan geológiai testület élén mutathatta be az intézetet a királynak, amely tagjainak számára nézve a bécsi, úgynevezett, birodalmi geológiai intézetet is felülmúlta. *Böckh János* 1908. év tavaszán nyugalomba vonult s ez alkalommal a király tudományos és gyakorlati munkásságának elismerésül magyar nemességgel és a nagysúri előnévvel tüntette ki. Az elhunyt Európa legképzettebb geológusai közé tartozott. Számos nagy munkát írt hazánk érzékeny hegysegeiről, kősziget rejtő medenczéiről. Kiválóbb munkái a Bükkhegység, a déli Bakony és a pécsi hegység geológiai viszonyaival foglalkoznak. Az ő kezdesére indult meg hazánkban 1893-ban a petroleum-kutatás s 1896-ban ő jelölte ki azt a pontot a máramarosvármegyei Szacsal községben, ahol az 300 méteres fúrásból magasra szökött föl az első magyarországi petroleum. Mint kitűnő előadó *Böckh János* számos nagybecsű értekezést tartott a Magyarhoni Földtani Társulatban, amelynek hat éven át elnöke is volt. A magyar kormány megbízásából nagy sikerrel képviselte hazánkat több külföldi geológiai kongresszuson. Az 1898. évben, a pétervári X. nemzetközi geológiai kongresszus alkalmából az orosz császár a II. osztályú s csillaggal díszített Szent Szaniszló-renddel tüntette ki. Számos hazai és külföldi rendjel tulajdonosa volt.

A Magyar Mérnök- és Építészegyletben. *Gálócsy Árpád* magánmérnök legutóbb beszámolt azokról a kísérleteiről, amelyek az öntött vas és kovácsolt vas rozsdásodására nézve végzett. Az előadás után megindult vitában számosan vettek részt. A felszólalások a gyakorlatban tapasztalt példákkal erősítették meg az előadottakat. (Napilapok. 1909. 106. sz.)

Aknaszlatinán szódagyárat építenek. A *décsi* új ammoniak-szódagyár építéséhez a tavasszal hozzáfoghattak volna. Mint azonban Désről írják, a gyár építése haladékot szenvedett. Benke Gyula volt bankigazgató ugyanis azzal a tervvel lépett fel, hogy a Máramaros-megyében elöntött kincstári sóbányatelepek sókészletének hasznosítására *Aknaszlatinán* nagyarányú szódagyárat létesít, melyhez jelenté-

keny állami támogatást kért. A Dési magyar ammoniáksziksó r.-t., mely évente 900 vagon produkczióra kíván berendezkedni, a szódapiac jelenlegi viszonyai mellett e terv megvalósítása esetére nem látja biztosítottnak prosperálását, miért is a társaság rendkívüli közgyűlést tartott, mely elhatározta, hogy mindaddig, míg a mármarosmegyei szódagyár dolga végleg el nem dől, a dési telep építését elhalasztja. (Magy. Keresk. Lapja. 1909. 19. sz.)

Új aszfaltbányászat Biharmegyében. Sásteleken a Barthos testvérek birtokán, aszfaltréteget tártak fel, melynek hasznosítását a *The Neuchatel Asphalte Co. Ltd.* cég fogja eszközölni. A berendezkedés folyamatban van. (E. T. V/9. 909.)

Az Osztrák-magyar államvasút-társaság osztrák vonalainak államosítása folytán a *társaság magyarországi vállalatai* bizonyos mértékben szeparálódlak. A magyar vagyontömbnek legértékesebb részei a társaság uradalmai, melyeknek intenzívebb kezelése érdekében a társaság főtelepét Budapestre helyezik át. Az uradalmak a legutolsó mérlegben 62·7 millió K értékben szerepelnek, de ezeknél jóval jövedelmezőbbek a társaság osztrák iparvállalatai és pedig a brandeiseli kőszénbányák és a bécsi gépgyár, melyek az investált tőkét 6½ % -kal kamatoztatják. A magyar vállalatok csekély jövedelmezőségének oka az, hogy igen szétszórtnak fekszenek. A magyar uradalmak területe 133.170 hektár, de ebből 92.400 hektár az erdő. A többi magyar iparvállalat decentralizációja folytán még a vasművek és kőszénbányák kedvező konjunkturái sem voltak kihasználhatók. A társaságnak ugyanis *Resiczán, Szekulon, Dománban* és *Aninán* kőszénbányai, *Oraviczán* gép- és ásványolajgyára, *Csiklován* rézhámora, *Mehádián* barnaszénbányája, *Vaskón* és *Dognácska* községekben vasércbányája, *Resiczán* és *Aninán* vasművei és kohói, *Dognácskán* kénsavgyára, továbbá mész- és ezementgyárai és malmai vannak. Mintegy öt év óta a társaság rendszeres beruházási programot követ, de az eddig beruházott 12 millió K csak a későbbi beruházások után fog kamatozni. A beruházási költségeket az Oesterreichische Bodenkreditanstalt-tól felvett függő kölcsönből fedezték, mely jelenleg 20 millió K-ra rúg. A társaság magyar üzemeinek eredményesebb fejlesztetése érdekében nagyarányú fúrásokat végeztet *kőszén után*, amelyek állítólag jó eredménnyel folytak eddig. (M. Kereskedők Lapja. 1909. 19. sz.)

Az abrudbányai kir. bányabiztosság, f. é. május hó 9-én 3290. sz. alatt kiadott hirdetésével közhírré teszi, hogy a zalatnai k. bányakapitányság 1908. évi 75569. számú határozatával a Tordaaranyosmegyében, topánfalvi járásban fekvő *Skerisora* község, bányaközigazgatásilag a zalatnai kir. bányakapitányság kerületéből, az abrudbányai kir. bányabiztosság kerületébe vissza átkebeleztetett. Ezen intézkedésnek megfelelően a volt földmivelés ipar- és kereskedelmi minisz-

térium 1868. évi 1473. számú, a bányabiztosság hatáskörét szabályozó utasítása szerint a bányabiztosság elé tartozó ügyekben, a beadvány beérkezése napjától számítandó elsőbbségi jog, ezentúl csakis az illetékes abrudbányai bányabiztosságnál igatolt beadványok által szerezhethető. (Abrudbánya és Vidéke. 1909. 19. sz.)

A Brádvidéki aranybánya r.-t. finanszírozásának ügye kedvező fordulathoz jutott. Arra a hírre, hogy egy német pénzcsoport, amelynek élén az essen-i Krupp-czég áll, át akarja venni *báró Györffy Árpád lunkói és gyulumárei aranybányáit*, több magyar mágnás elhatározta, hogy az aranyérczekben gazdag bányát nem engedik idegen kézre, annál is inkább mivel a bánya tőszomszédságában levő Rudai tizenkét apostol aranybánya r.-t. kitűnő vállalkozásnak bizonyult és a porosz kezekben levő részvények búsán jövedelmeznek. Az érdeklődők érintkezésbe léptek *báró Györffy Árpáddal* s megkezdődött az aláírás, amely máris szép eredménnyel járt. Az új aranybánya *Brádvidéki Szent István aranybánya r.-t. czég* alatt fogja működését megkezdni. Az aranybánya finanszírozásának ügyét gróf Korniss Károly vette kezébe, aki az új vállalat elnökéül Széchényi László grófot akarja megnyerni. (M. Kereskedők Lapja. 1909. 19. sz.)

Vegyes hírek. A tatabányai tifusz. Tatabányán a tifuszjárvány már szűnőfélben van. A hatóságnak és a bányai igazgatóságnak sikerült intézkedéseivel a betegség tovaterjedését megakadályozni. A rendes bányorvosokon kívül egy főtörzsorvos vezetésével tizenkét alorvos működik, tizennégy Budapestről érkezett ápolónő segédkezésével. A bányai igazgatóság a rendes kórházon kívül barak-kórházakat építtetett és iskolákat, valamint magánlakásokat is kórházakká alakíttatott át úgy, hogy most már körülbelül hatszáz beteget tudnak a kórházakban elhelyezni. A munkások közül saját lakásán senkit sem kezelnek, csakis a tisztviselők beteg családtagjait. Az igazgatóság ezenkívül három új vízvezetéki kútat építtetett és több régi nyitott kútat szivattyús-kúttá alakíttatott át, melyeket még mésszel és kénsavval fertőtlenítettek. A község minden részébe lajtokban hordják a forrált, meleg vizet, hogy a lakosság könnyen juthasson tiszta vízhez. A különben is enyhe lefolyású tifusz-megbetegedések most már napról-napra kevesbednek. A főispán, ki *Szendé Lajos* vezérigazgató kíséretében május hó 1-én Tatabányán volt, az intézkedésekért a bányai igazgatóságnak és a hatóságnak megelégedését fejezte ki (Napilapok 1909. 105. sz.) — **Fritsch Sámuel nagybányai vashámorát** eladta Hollop Ferencznek, ki azt tetemesen kibővítve fogja tovább üzemben tartani. (M. Keresk. Lapja. 1909. 19. sz.) — **A felsődernai bányatelepi kaszinó** alapszabályait a m. kir. belügyminiszter az 1909. évi 39494. sz. alatt láttaozta. (Bp. Kzl. 1909. 103. sz.)

Hírek a külföldről. A román állam petróleumtelepeinek hasznosítása. A román kamara e hó 6-án törvényjavaslatot fogadott el az állam tulajdonát képező több mint 20.000 hektár petróleum-terület hasznosítása tárgyában. Az új törvény szerint a kérdéses terület egy negyedének kiaknázása az államnak van fenntartva s csak külön törvény alapján adható bérbe; egy negyed kizárólag román társaságoknak adható ki; egy negyed ajánlati uton oly petróleum-vállalatoknak engedhető át, melyek legalább fél millió frank tőkével rendelkeznek; végül az utolsó negyedrés az általános verseny rendelkezésére áll. Az átengedés tagozatok szerint történik, egy tagozat 30 hektárnál nagyobb nem lehet, szomszédos tagozatok ugyanazon czég vagy egyén által nem vehetők birtokba. A tagozatok harmincz

évre adatnak át; a vállalkozó 50.000 frank biztosítékot tartozik letenni s ezenkívül hektáronként 25 frank bért fizet s a bruttó termelés 9—9 % -át engedi át az államnak. Az első versenytárgyalás alkalmával a tagozatok, ha csupán az állam részére járó szolgáltatások erejéig történik ajánlat, nem adhatók ki; ez csak a második versenytárgyalás alkalmával, a minisztertanács beleegyezésével történhet. A nyertes vállalkozó köteles az üzemet a versenytárgyalástól számított hat hó alatt — biztosítéka elvesztésének terhe mellett — megkezdeni s évenként legalább hat kútat fúrtni. (M. Kereskedők Lapja. 1909. 19. sz.)

Balesetek.

Tiszolczon május hó 8-án a kincstári mészégető bányában Labadovisz Antal munkás **kőrobbantás** közben megnézte, hogy a **kanócz elégett-e** már. E közben igen közel ért abban a pillanatban a kanóczhoz, mikor az meggyújtotta a dinamitot. Labadoviszt a robbanás darabokra tépte. Grabicz János tizolczi munkást pedig a szétrobbant kö-tömeg mintegy 20 méternyi távolságra dobta. Grabicz mindkét szemére megvakult. Súlyosan sebesült állapotban vitték a kórházba. (Az Ujság. 1909. 109. sz.)

A kereskedelemügyi m. kir. minisztérium fenhatósága alatt álló Társadalmi Múzeum a munkáskérdésnek összes részleteire kiterjedő folyóiratot ad ki «**A Társadalmi Múzeum Értesítője**» czimmal. Ezen értesítő különösen a munkásjóléti intézmények, a munkásvédő szervezetek és eszközök, a munkásbetegségek, a munkásmozgalmak, a szociális törvényhozás és a községi szociálpolitika ismertetését tekinti feladatának. E kérdéseknek nem anynyira elméleti, mint inkább gyakorlati oldalával kíván foglalkozni és közleményeit lehetőleg szemléltető alakban ismertetni. Az értesítő megjelenik évenként hatszor, legalább 5—5 ív terjedelemben. Hogy az ipari és mezőgazdasági érdekeltség számára minél könnyebben hozzáférhető legyen, előfizetési ára évi 4 koronában állapítottatott meg, ami az előállítási költséget sem fedezi. Az előfizetés összege egész évre egyszerre rovandó le és befizetési lap felhasználásával «A Társadalmi Értesítője» kiadóhivatalához (Budapest, VI., Csengery-utca 31. szám), a lap szellemi részét illető közlemények pedig a Társadalmi Múzeumhoz (Budapest, V., Mária Valéria-utca 12. szám) küldendőek.

Az eddig megjelent első két füzet gazdag tartalmából kiemeljük a következőket: Előszó. Irta: Sterényi József. — Az algyógyi munkás-szanatórium megnyitása. Irta: Dr. Okolicsányi-Kuthy Dezső. — Bányamunkásjóléti intézmények és védelmi eszközök. Irta: Zsigmondy Árpád. — Egy új fajta védőkészülék. Irta: Magyarits Ágost

Az új, olesó, s nagyon tanulságos lapot a bánya- és kohótelepi olvasóköröknek, bánya- és kohóvidéki kaszinóknak, bányász- és kőhász-altiszti egyesületeknek és bányatelepi és vasgyári munkásolvasó egy-leteknek nagyon melegen ajánljuk.

Aradi Victor «**Bányászati kérdések**» című időszakos kiadványa, melynek első és második kiadása teljesen kifogyott, harmadik kiadásban jelent meg legközelebb. 2 koronáért megrendelhető szerzőnél, Budapest, IX., Üllői-ut 87. sz. alatt.

Megint kísért a varázslóveszsző. A vízépítési tudományt, mint fényt az árnyék, mindenkor a varázslóveszsző csodaképességei kísérték; az utóbbi években számos műszaki lap is komolyan foglalkozott e csodákkal, szenteljünk tehát ismételten mi is a mai kor jellemzésére és a jövő nemzedékek örömeire néhány sort eme különös szellemi mozgalomnak. 1909. év február 17-én Uslar porosz államtanácsos a berlini földművelési tanács ülésében előadást tartott az afrikai gyarmatok vízellátásáról; a hallgatóközönség közt Vilmos német császár, Dernburg, a birodalmi gyarmatok államtitkárja és számos magasrangú tisztviselő foglalt helyet. Uslar a varázslóveszsző csodálatos erejéről értekezett. 1908 szeptemberéig — úgymond — nyolczszáz helyet jelölt a veszsző és százhatvanhárom helyen megejtett fúrás közül száztizenhét helyen eredmény koronázta munkámat, amenynyiben dús vízre akadtam. Ezt a tevékenységemet — folytatja Uslar — a tudomány kevés kivétellel erős kétséggel és támadásokkal kíséri, a tény kielégítő megokolása még hiányzik és én magam sem tudom megadni; de a tagadhatatlan tényekkel szemben a tudomány kötelessége volna azok okát és hatását kikutatni, nem pedig a megtörtént eredményt letagadni. Itt oly adományról van szó, mely kisebb vagy nagyobb mértékben adatott némely embernek: én magam kötelességemnek tartom, hogy a haza és ő felsége hívásának eleget téve, tekintet nélkül családomra és személyemre, Német Délnyugat-Afrika vízfeltáró munkáinál e különös tehetséggel segédkezzem. Állítsunk ezzel szembe egy valamivel régibb tudósítást, melyet Halle János Sámuel, a porosz királyi

Corps des Cadets tanára Berlinben, 1790-ben «Mágia, vagy a természet csodaerői» cím alatt megjelent műve tartalmaz: A varázslóveszszőről, melynek neve fölött Basilius Valentin már 1490-ben 7 fejezetben elmélkedik, mely balhít tehát még ennél az időnél is néhány évszázaddal idősebbre tehető, állítatik (255. oldal), hogy arra majdnem minden fajtájú fa, kivéve a lazát, alkalmas. Mások szerint a mogyoróveszsző csak ezüst, a kőrifaág csak réz iránt érzékeny. Royer módszere szerint egy rőf hosszú villaalakú ág ajánlatos, melyet a kéz hátán egyensúlyban kell hordani lassú menetelés mellett, hogy idejük legyen a helyben lévő gőzöknek a fába való behatolásra; ez közelben lévő vízre mutat és megismerhető a veszsző nyugtalankodásából. Erre megjegyzi Halle tanár, hogy a víz higrometrikus hatása nagyon csekély arra, hogy magyarázatul szolgálhasson, valószínűbbnek tartja, hogy a veszsző viselkedése alkalmasint csak képzelődés vagy a bányászok bűvészmulatványja, és tovább folytatja: Néhány éve Franciaország rajongói közt valami Bleton nevű ifjúról az a hír kering, hogy rendkívül érzékeny idegei segítségével szokott földalatti forrásokat fölfedezni; már elődeink is megcselekedték ezt a varázslóveszsző segítségével, ehhez minden bányász értett és a könnyen hívők ámitása mindennapi volt; mióta azonban a természet tanulmányozását elméletek helyett megfigyelés és kísérlet alapján kezdték meg (!), eltűnt a varázslóveszsző hatalma és vele a babona legvaskosabb termékei. Most megint megjelent Bleton érzékeny idegeivel és a viszszőt újból működteti. Bleton állítólag nedves helyen élénk benyomást érez a rekeszizomban, mire a víz mélysége mértékében a viziláz tünetei lépnek föl. Hogy minden csalás gyanúját kizárhassa, a kísérleteket két hónapon át bekötött szemekkel ismételte százötven személy jelenlétében, kik közt tudósok és szakértők is voltak; 1781-ben Bleton, ki a Dauphine-benpásztor volt és kinek képessége állítólag véletlenül került napfényre, sok általa fölfedezett forrásra nézve tekintélyes férfiak bizonyítványait is fölmutatta. Megmondjam — úgymond Halle a XVIII. század végén — erről a véleményemet? Azt hiszem, a varázslóveszszőnek semmi haszna! (Bp. Hrlp. 1909. 84. sz.)

TARTALOMJEGYZÉK.

Ujabbkori bányajogi reformok. Irta: Dr. Fehér Manó. — Tudománygyakorlat. A modern ólomkohászat alapelvei. — Szemle. Bányaművelés. — Köszönés és érczelőkészítés. — Vaskohászat. — Gépészet. — Építészet. — Technológia. — Közgazdaság. — Hírek. Személyi hírek. — Híradások. — Balesetek. — Irodalom. — Különműlék.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

Lap zárása: 1909. máj. 13. d. u. 5 óra.

Istapulatjados: LITSCHAUER LAJOS.

Joerges Ágost özv. és fia nyomása Selmeczbányán. 1909.

